

ANALÝZA VYBRANÝCH OBLASTÍ FIŠKÁLNEJ POLITIKY V KONTEXTE VSTUPU DO EMÚ NA PRÍKLADE ČR A SR

E + M

Rajmund Mirdala, Marianna Neupauerová

Úvod

Jedným z cieľov fiškálnej a menovej politiky, ako základných súčastí hospodárskej politiky, je prispievať k stabilizácii makroekonomického prostredia a tým vytvárať podmienky pre dlhodobu udržateľný ekonomický rast a prosperitu krajiny. Strata menovej suverenity spojená so vstupom krajiny do formálneho zoskupenia krajín participujúcich na spoločnej mene znižuje schopnosť danej ekonomiky eliminovať pôsobenie tých faktorov, ktoré destabilizujú jej makroekonomický vývoj. V súvislosti s prípravou krajín na vstup do EMÚ, ktoré v roku 2004, resp. 2007 vstúpili do EÚ, na vstup do EMÚ (v zmysle prístupových zmlúv nové členské krajiny EÚ musia neskôr participovať aj na spoločnej mene euro, dôsledkom čoho otázkou nie je „či“ ale „kedy“ tieto krajiny vstúpia do EMÚ), tak strata menovej suverenity logicky povedie k zvýšeniu významu fiškálnej politiky pri ovplyvňovaní makroekonomického vývoja členskej krajiny. Aj keď rešpektujeme, že otázka menovej suverenity je v týchto krajinách v súčasnosti prinajmenšom sporná (v podmienkach výraznej orientácie nových členských krajín na trhy EÚ a vysokej funkčnej otvorenosti týchto ekonomík, sú menový kurz ako aj domáce úrokové miery silne determinované externými faktormi, na vývoj ktorých nemá menová politika danej ekonomiky priamy vplyv), nie je možné stabilizačný potenciál národných menových politik úplne vylúčiť. Schopnosť fiškálnej politiky plniť stabilizačnú funkciu v podmienkach domácej ekonomiky je pritom zásadne ovplyvnená rozpočtovými možnosťami centrálnej vlády ako aj finančnou situáciou v sektore vládnych inštitúcií.

Pakt stability a rastu a maastrichtské konvergenčné kritériá pre oblasť verejných financií možno považovať za kľúčové faktory formujúce strednodobý charakter fiškálnej politiky v ČR a SR. Konsolidácia verejných financií tak dostáva

explicitne definované parametre, ktorých naplnenie by malo byť odrazom zdravého vývoja sektora vládnych inštitúcií. Integračné ambície, prvky transformačného procesu ako aj pôsobenie špecifických faktorov vplyvajú na rozsah pozitívnych zmien v hospodárení sektora vládnych inštitúcií.

Medzi hlavné dlhodobé zábery fiškálnej politiky možno v prípade obidvoch ekonomík zaradiť zníženie deficitu verejných financií pod úroveň 3% z HDP, čo je úroveň jedného z konvergenčných kritérií pre vstup do EMÚ. Cieľom fiškálnej politiky vlády SR bolo od začatia priprav na vstup do EMÚ podporovať proces konvergenencie tak, aby mohla SR získať plné členstvo v eurozóne k 1. 1. 2009. Dôsledkom opatrení na konsolidáciu verejných financií je priebežné plnenie kritéria fiškálneho deficitu v SR od roku 2004 (bez zarátania nákladov na dôchodkovú reformu). S ohľadom na budúci vývoj hospodárenia sektora vládnych inštitúcií možno za kľúčové označiť udržanie nastavených parametrov verejných rozpočtov a teda odolanie výdavkovo náročným nesystémovým politickým návrhom súčasnej vlády.

Vláda ČR spustila v roku 2003 reformu verejných financií orientovanú na fiškálnu konsolidáciu a odstránenie deficitných tendencií verejných rozpočtov. Štátny rozpočet ČR na rok 2008, ako aj jeho strednodobý výhľad predpokladajú pozitívny vývoj hospodárenia sektora vládnych inštitúcií. Napriek zvýšeniu schodku verejných financií v roku 2007 sa následne predpokladá jeho pokles, pričom už od roku 2009 by ČR mala dlhodobu a udržateľne plniť konvergenčné kritériá pre oblasť verejných financií. Autonómny scenár fiškálneho výhľadu ČR však predpokladá, že až v roku 2010 by sa mal podiel fiškálneho deficitu ČR dostať na úroveň 3%. Podľa ministra financií ČR je práve stav verejných financií jedinou bariérou, ktorá bráni odporučiť rok 2012 ako reálny termín zavedenia eura v ČR [6].

V roku 2008 zaviedla vláda ČR jednotnú sadzbu dane z príjmov fyzických osôb (15%), čo v porovnaní s predtým uplatňovanou progresívnou sadzbou zdanenia znamená výrazný pozitívny prvok vo svetle pripravovanej reformy daňového systému ČR.

Komplexnejšia reforma daňového systému, ktorá má byť súčasťou reformy verejných financií v ČR, má podľa zámerov MF ČR nadobudnúť účinnosť začiatkom roku 2010. Reforma sa má dotknúť zdaňovania príjmov a majetku, ako aj samotného daňového procesu.

Podľa Národnej koordináčnej skupiny pre zavedenie eura v ČR je pre českú korunu vhodné zotrvať v systéme výmenných kurzov ERM2 dlhšie ako dvojiročné požadované obdobie, pričom ako reálny termín vstupu do ERM2 možno považovať roky 2009-2010.

Plnenie fiškálneho kritéria deficitu verejných financií je zrejme najnáročnejšou úlohou konvergenčného procesu oboch ekonomík. Na druhej strane však hlavný problém fiškálnej politiky nepredstavuje plnenie kritérií pred vstupom do EMÚ, ale vo vytvorení podmienok na udržateľný rozvoj verejných financií z hľadiska požiadaviek Paktu stability a rastu.

Kritérium udržania hrubého verejného dlhu pod 60 % HDP spĺňa ČR aj SR už teraz (v roku 2006 dosiahol hrubý verejný dlh v ČR 30,4 % HDP a v SR 30,7 % HDP) a vzhľadom na cieľené znižovanie deficitu verejných financií v nasledujúcich rokoch je napĺňanie tohto kritéria naďalej reálne.

V príspevku sa zameriame na analýzu základných faktorov, ktoré v dlhodobejšom horizonte determinujú (resp. determinovali) vývoj finanč-

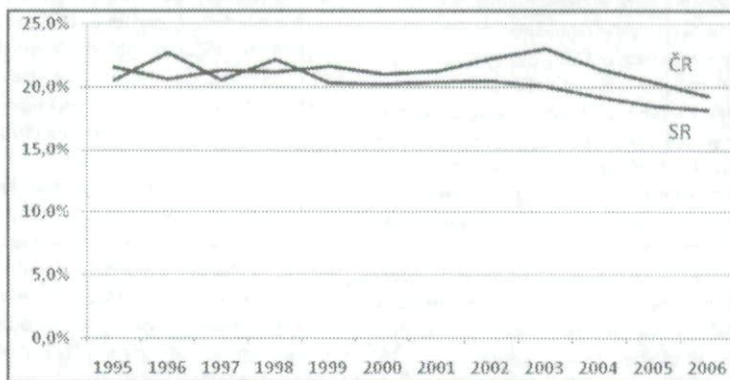
ného hospodárenia sektora vládnych inštitúcií v ČR a SR v snahe posúdiť schopnosť obidvoch ekonomík plniť požiadavky nominálnej konvergenzie stanovených pre fiškálnu oblasť. Uskutočnená analýza nám umožní sformulovať odporúčania pre fiškálne autority obidvoch krajín, ktoré by podľa nášho názoru posilnili stabilizačný potenciál fiškálnej politiky ČR a SR.

1. Vládne výdavky v ČR a SR v rokoch 1995-2006

Najvýznamnejšou zložkou domáceho dopytu v krajinách EMÚ je konečná spotreba domácností (v tejto časti príspevku budeme vychádzať z oficiálnych štatistických údajov OECD (2007)). Jej váha na celkovom HDP sa v období rokov 1995-2006 pohybovala stabilne na úrovni okolo 57%. V porovnaní s krajinami EMÚ bol podiel súkromnej spotreby na HDP v sledovanom období v ČR (v sledovanom období dosahoval 48-53 %, v roku 2006 to bolo 50 %) a SR (50%-57 %, v roku 2006 to bolo 57 %) skôr podpriemerný. V porovnaní s krajinami EMÚ má v ČR a SR relatívne vyššiu váhu tvorba hrubého fixného kapitálu. V rámci sledovaného obdobia sa podiel hrubého fixného kapitálu v krajinách EMÚ pohyboval na úrovni 20-22 % (v roku 2006 to bolo 21 %), zatiaľ čo v ČR dosahoval hodnoty 26-33 % (v roku 2006 to bolo 26 %) a v SR 25-33 % (v roku 2006 to bolo 29 %).

Konečná spotreba všeobecnej vlády v krajinách EMÚ v rámci sledovaného obdobia rokov 1995-2006 dosahovala stabilné hodnoty okolo úrovne 20%. V rovnakom období sa tento ukazovateľ v ČR pohyboval na úrovni 19-23 % (v roku 2006

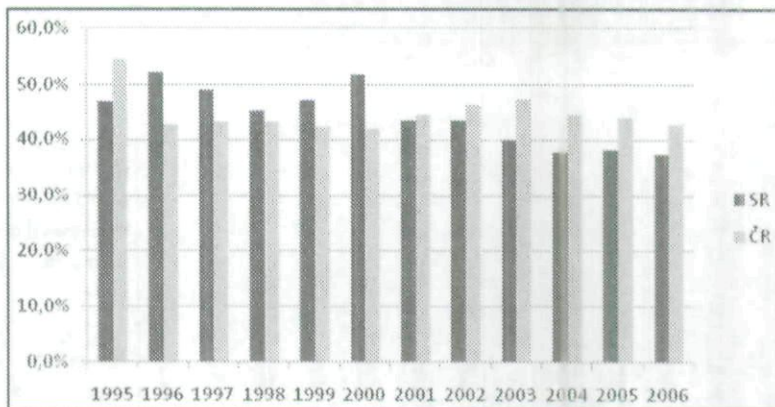
Obr. 1: Konečná spotreba všeobecnej vlády, ČR a SR, 1995-2006 (% z HDP)

Zdroj: spracované na základe údajov [1].

Obr. 2: Veľkosť vládneho sektora a miera prerozdelenia, ČR a SR, 1995-2006 (% z HDP)

Zdroj: spracované na základe údajov [1].

to bolo 19,3%) a v SR na úrovni 18-23% (v roku 2006 to bolo 18,2%). Spotreba všeobecnej vlády (Obr. 1) sa v rámci sledovaného obdobia v ČR a SR mierne znížila. Kým v SR sa reforma verejných financií (predovšetkým decentralizácia štátnej správy, zavedenie systému štátnej pokladnice, sociálna a zdravotná reforma a pod.) neprejavila negatívne na trende poklesu relatívnej veľkosti vládnych výdavkov v ekonomike, ČR v období rokov 2000-2003 napriek rýchlemu tempu ekonomického rastu zaznamenala nárast podielu vládnych výdavkov na vytvorenom HDP.

Od roku 2003 klesá konečná spotreba vlády relatívne významným tempom. Vysoké tempá rastu HDP, ktoré tieto ekonomiky v posledných rokoch vykazujú, boli dosiahnuté pri súčasnom poklese podielu konečnej spotreby vlády na HDP. Súčasne to odráža vyššiu zainteresovanosť súkromného sektora v procese použitia vytvoreného HDP.

2. Veľkosť vládneho sektora a miera prerozdelenia

Zmeny v miere ingerencie štátu (miera zasahovania a prerozdelenia) možno posúdiť prostredníctvom vývoja podielu verejných výdavkov na HDP (Obr. 2).

V rokoch 1995-2006 sa miera prerozdelenia v krajinách EMÚ pohybovala stabilne v rozmedzí 46-48%, pričom v roku 2006 to bolo 47%. V ČR došlo po období relatívnej stabilizácie tohto ukazovateľa v počiatočnom období okolo úrovne 42% k miernemu rastu miery prerozdelenia v rokoch

2000-2003. V dôsledku rýchleho ekonomického rastu, ako aj realizácie vybraných opatrení v rámci reformy verejných financií z roku 2003, možno v ČR po tomto období badať tendenciu postupného znižovania miery prerozdelenia zdrojov v ekonomike prostredníctvom verejného sektora.

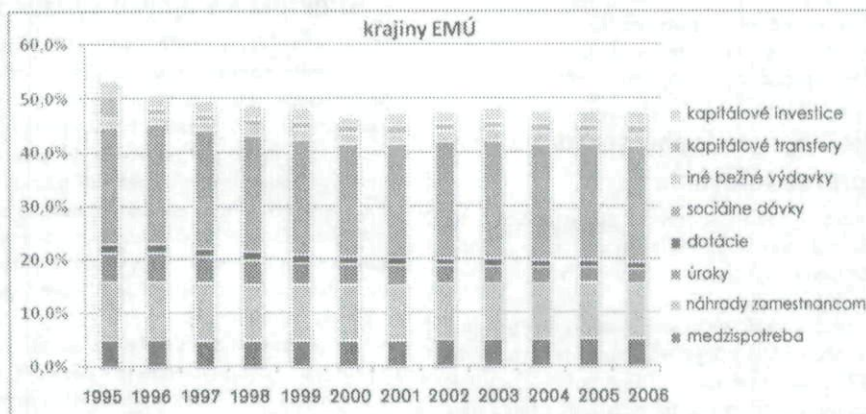
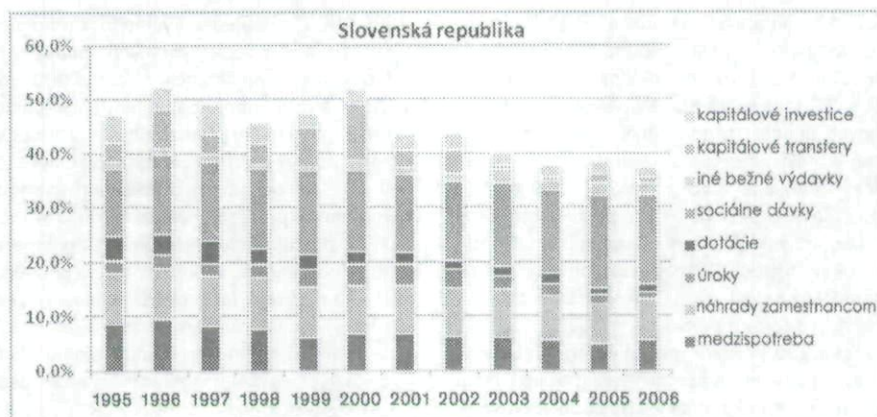
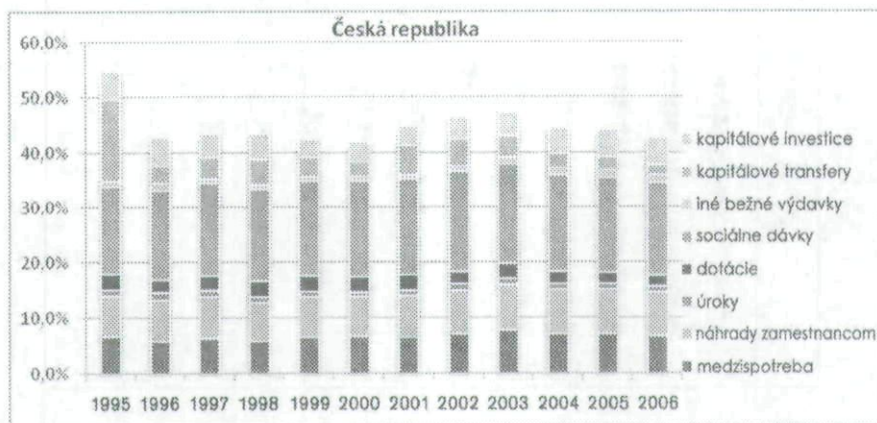
V SR po období relatívne nerovnomerného vývoja miery prerozdelenia, dochádza od roku 2000 k postupnému znižovaniu miery ingerencie štátu. Podobne ako v ČR, aj v SR sa pod aktuálny vývoj miery prerozdelenia podpisuje rýchly ekonomický rast, v dôsledku ktorého aj napriek medziročnému absolútnemu rastu objemu vládnych výdavkov ich podiel na vytvorenom HDP klesá.

3. Štruktúra verejných výdavkov

V prípade vývoja konečnej spotreby všeobecnej vlády a miery prerozdelenia ČR aj SR zaznamenali postupnú pozitívnu koreláciu týchto ukazovateľov s krajinami EMÚ odzrkadľujúcu prehĺbujúcu sa konvergenciu vo vývoji verejných financií. V oblasti vývoja ekonomickej štruktúry verejných výdavkov je na základe obrázku 3 zrejme, že aj keď celkové výdavky klesajú, podiel určitých výdavkov stúpa. Tieto výdavky dokonca tvoria podstatnú časť celkových výdavkov (ide predovšetkým o výdavky mandatorné).

Možno teda konštatovať, že aj situácia v oblasti štruktúry verejných výdavkov je v ČR a SR podobná s vývojom v krajinách EMÚ. Takúto tendenciu však nemožno hodnotiť pozitívne, nakoľko aj vo vyspelých ekonomikách EÚ nízka flexibilita verej-

Obr. 3: Vývoj štruktúry verejných výdavkov, ČR, SR a EMÚ, 1995-2006 (% z HDP)

Zdroj: spracované na základe údajov [1].

ných výdavkov a vysoký podiel nediskrétnych výdavkov (ich podiel vo väčšine krajín EMÚ stagnuje, prípadne pasívne narastá) nezanedbateľne znižujú priestor pre realizáciu vládnych výdavkových priorit.

Deficitnosť verejných financií obidvoch ekonomík nebola v prevažnej časti sledovaného obdobia primárne vyvolaná rastom výdavkov do oblastí s dlhodobou pozitívnym multiplikačným efektom (investície do infraštruktúry, podpory podnikania, vzdelania a pod.), ale skôr pasívne rastúcou váhou mandatórných výdavkov vo verejných rozpočtoch.

Medzi výdavkovo najnáročnejšie oblasti patrí mzdová a nemzdová potreba vlády a predovšetkým výdavky na sociálne zabezpečenie. Veľkosť mzdových výdavkov spojených s fungovaním jednotlivých zložiek verejnej správy je často predmetom kritiky predovšetkým v súvislosti s vnímanou prílišnou personálnou náročnosťou chodu verejnej správy a s tým spojeného výkonu verejných funkcií. Reforma verejnej správy je preto v tranzitívnych ekonomikách často spojená aj s reštrukturalizáciou a „zoštíhľovaním“ jednotlivých zložiek verejnej správy. Na druhej strane je však potrebné pripomenúť, že aj samotná EÚ je často predmetom kritiky kvôli rozsiahlemu byrokratickému aparátu a z toho vyplývajúcej nízkej pružnosti pri rozhodovaní a riadení. Jednotlivé krajiny EMÚ, podobne ako ČR a SR, vynakladajú v priemere okolo 10% HDP (v roku 2006 to bolo 10,3% HDP) na odmeňovanie zamestnancov sektora vládnych inštitúcií, kým v ČR to bolo v roku 2006 7,8% HDP a v SR 7,5% HDP. Aj napriek tomu možno konštatovať, že v ČR aj SR pripadá na jedného úradníka menší počet obyvateľov, než v krajinách EMÚ, čo možno pokladať paradoxne za dôsledok nižších priemerných plátov v sektore vládnych inštitúcií v ČR a SR než v krajinách EMÚ.

4. Výdavkovo náročné sektory

Nízka produktivita verejných služieb vo všeobecnosti zvyšuje výdavky príslušných verejných rozpočtov. Kvalita a efektívnosť organizácie poskytovania týchto služieb v štátnej správe, školstve, zdravotníctve, železničnej doprave sa zvyšuje veľmi pomaly. Od vzniku ČR a SR v roku 1993 zostala kapacita ponuky a zamestnanosť v týchto oblastiach prevažne statická. Táto tendencia je v protiklade so zmenami v potrebách spoločnosti.

Vo verejnej správe existuje prezamestnanosť hlavne vo verejnej doprave, školstve a tiež v zdra-

voťníctve. Súčasná úroveň mzdových výdavkov by sa mala postupne stabilizovať okolo úrovne 7,0% HDP a ďalší pokles o v priemere 0,3% HDP by mal byť spôsobený najmä vplyvom vysokého ekonomického rastu.

Výdavky na sociálne zabezpečenie sú v obidvoch ekonomikách vysoké (Údaje v tejto časti príspevku pochádzajú z materiálov MF ČR (marec 2007) a MF SR (november 2006). V sledovanom období tvorili v ČR približne 15-18% HDP (v roku 2006 to bolo 17,6% HDP) a v SR 12-17% HDP (v roku 2006 to bolo 16,5% HDP). Starobné a invalidné dôchodky tvoria z tohto čísla v ČR 42% (2006) a v SR 45% (2006) a zdravotná starostlivosť v ČR 33% (2006) a v SR 30% (2006). Výdavky na zdravotnú starostlivosť sú vo všeobecnosti málo efektívne (najmä výdavky na lieky). ČR aj SR majú vysoký počet nemocničných lôžok na obyvateľa. Celkové náklady na zdravotníctvo budú pravdepodobne ďalej rásť, ako sa mzdy a ceny v zdravotníctve budú približovať k priemerným mzdám a cenám v hospodárstve a obyvateľstvo začne starnúť.

Reforma týchto oblastí verejných financií však nie je len o implementácii financovania jednotlivých systémov, ktoré by umožnilo dosiahnuť dlhodobu finančne udržateľnú poskytovanie verejných služieb. Za kľúčové považujeme navrhnutie a úspešnú realizáciu takých opatrení, ktoré popri finančných efektoch zabezpečia nezmenenú, resp. zvýšenú kvalitu a dostupnosť verejných služieb.

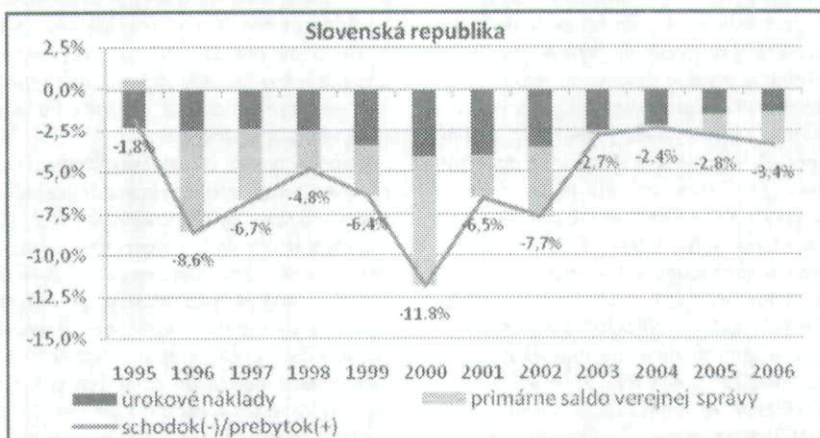
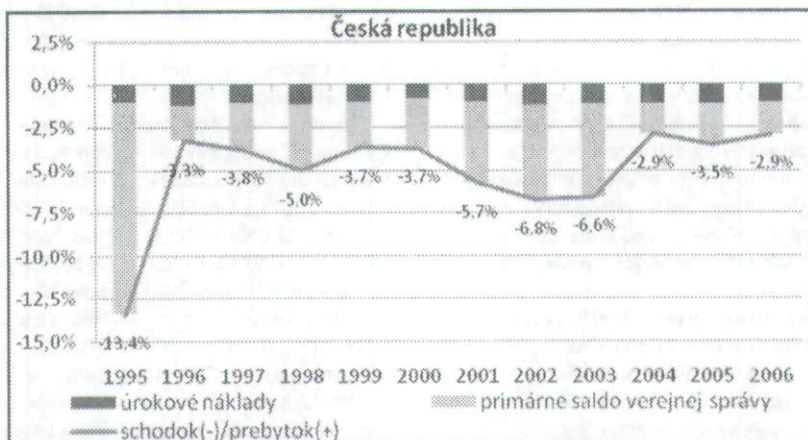
Napriek tomu, že pri ostatných položkách verejných výdavkov možno do budúcnosti predpokladať tendenciu ich znižovania, pri výdavkoch na dôchodkové zabezpečenie existuje riziko ich zvyšovania. Problém do budúcnosti pre tieto výdavky predstavuje predovšetkým starnutie populácie. SR sa k tomuto problému postavila uskutočnením reformy starobného dôchodkového zabezpečenia súbežným zavedením druhého piliera dôchodkového sporenia, ktorý popri solidárnom aspekte prvého piliera posilňuje princíp zásluhovosti.

Reformu oblastí zdravotníctva, sociálneho a dôchodkového zabezpečenia považujeme za jednu z najväčších výziev tranzitívnym ekonomikám posledných rokov.

5. Saldo verejných financií

Saldo verejných financií je základným ukazovateľom hospodárenia všeobecnej vlády. Okrem toho, rovnako ako veľkosť vládnych výdavkov,

Obr. 4: Vývoj salda verejných financií, ČR a SR, 1995-2006 (% z HDP)

Zdroj: spracované na základe údajov [1].

dáva výsledné saldo verejných rozpočtov obraz o uskutočňovanej fiškálnej politike. Vývoj salda rozpočtu verejnej správy v ČR a SR je zobrazený na obrázku 4.

Pre zvýšenie vypovedacej schopnosti salda hospodárenia verejnej správy je účelné rozdeliť ho na primárne saldo a čisté úrokové platby. Po tomto rozdelení je zrejmé, že priamo hospodárenie daného roka (bez úrokov, ktoré sú platené za hospodárenie minulých rokov) má klesajúcu tendenciu a v najbližších rokoch možno predpokladať, že primárne saldo verejných financií bude, ceteris paribus, v oboch ekonomikách kladné.

Verejné rozpočty sú v podmienkach ČR dlhodobo charakterizované deficitnými sklonmi (relatívne nízka miera deficitnosti do roku 1998 bola

častočne spôsobená aj tým, že v týchto rokoch dochádzalo k tvorbe tzv. skrytých (nepriamych) deficitov verejných rozpočtov prostredníctvom kumulácie dlhov predovšetkým vo vtedajšej Konsolidačnej banke). Skutočná podstata pozorovaného rastu fiškálnych deficitov, ktoré sme v ČR pozorovali do roku 2003, nesúvisí len s transformačnými problémami, či fázou ekonomického cyklu, avšak má štruktúrny charakter. Deficity dosahovali tak vysoké úrovne, že aj napriek značnému použitiu privatizačných a iných jednorazových zdrojov dochádzalo k výraznej akcelerácii rastu verejného dlhu. Negatívnym prvkom tohto obdobia bola skutočnosť, že ani rastová fáza hospodárskeho cyklu nedokázala zastaviť nárast fiškálnych deficitov. Fiškálna politika sa tak v tomto období správala

prevažne procyklicky, čím prestala plniť svoju makroekonomickú stabilizačnú funkciu (takýto charakter fiškálnej politiky obvykle prispieva k nežiaducemu zosilneniu fluktuálnych tendencií v ekonomike, čo nevytvára dostatočne vhodné podmienky pre vyvážený a dlhodobý udržateľný ekonomický rast).

Významným aspektom deficitnosti verejných financií (čo samozrejme nie je ani zďaleka len výsostný problém českej ekonomiky) je už konštatovaný stále vysoký podiel nediskrétnych, mandatórných výdavkov, ktoré významne obmedzujú na jednej strane flexibilitu samotnej fiškálnej politiky, na strane druhej limitujú reálne možnosti úspešne a dlhodobý znižovať deficitnosť verejných financií.

Medzi ďalšie príčiny negatívneho vývoja hospodárenia sektora vládnych inštitúcií do roku 2003 možno zaradiť neochotu vládnych strán podstúpiť politické riziko spojené s presadzovaním ekonomicky a sociálne nevyhnutných opatrení, ktoré by popri systémových efektoch priniesli dlhodobý pozitívny dopad na hospodárenie verejných rozpočtov.

Vývoj od roku 2004, kedy sme mohli zaznamenať výraznejší pokles deficitnosti verejných financií je čiastočne odrazom pôsobenia vybraných fiškálnych opatrení, ktoré boli súčasťou reformy verejných financií a čiastočne dôsledkom zvýšenia tempa ekonomického rastu, ktorý česká ekonomika zaznamenáva od roku 2003. Napriek tomu však od roku 2004 neboli vytvorené dostatočné predpoklady pre dlhodobú fiškálnu konsolidáciu, čoho odrazom sú pretrvávajúce problémy s celkovým výsledkom hospodárenia verejných rozpočtov, naďalej narastajúci podiel mandatórných výdavkov, kulminácia celkového hrubého verejného dlhu a pod. Medzi hlavné príčiny tohto vývoja možno zaradiť absenciu systémového hospodársko-politického prístupu, dôsledkom ktorého je dlhodobé odkladanie dôležitých opatrení predovšetkým v oblasti dôchodkového zabezpečenia, zdravotníctva a daní. Dôvody takéhoto stavu možno hľadať skôr v rovine politickej než v rovine koncepcijnej.

Pri pohľade na vývoj deficitu verejných financií v SR je zrejmé, že vývoj do roku 2002 bol značne turbulentný a nepriaznivý. Najmä obdobie rokov 1996-1998, ktoré je obvykle spájané s nevhodne koordinovanou expanzívnou rozpočtovou a reštriktívnou menovou politikou (takáto

kombinácia dvoch najvýznamnejších zložiek hospodárskej politiky v podmienkach ekonomiky vykazujúcej známky prehrievania sa taktiež odrazila vo významnom náraste domácich úrokových sadzieb, náraste vonkajšej nerovnováhy, vyššej nestabilite výmenného kurzu, náraste zahraničného (predovšetkým súkromného dlhu a pod.), bolo charakteristické negatívnym vývojom hospodárenia sektora vládnych inštitúcií. Aj v prípade SR sme tak mohli v počiatočnom období zaznamenať výrazné procyklické správanie fiškálnej politiky, ktoré v rokoch 1996-1998 významne prispelo k prehrievaniu ekonomiky SR. Preto aj formu realizácie fiškálnej politiky v tomto období možno s ohľadom na vyvolané sprievodné efekty považovať za jednu z príčin neprimeranej fluktuácie výmenného kurzu SKK a následnej vynútenej zmeny režimu výmenného kurzu zo strany NBS koncom roka 1998.

Odkladanie systémových opatrení vo vybraných oblastiach (dane, zdravotníctvo, sociálne a dôchodkové zabezpečenie,...) súčasne zvyšovalo neistotu chladne vývoja budúceho hospodárenia jednotlivých zložiek verejných financií, čo sa neskôr prejavilo pretrvávajúcou deficitnosťou verejných rozpočtov nad úrovňou 3 % HDP až do roku 2002.

Na základe vývoja po roku 2003 je zrejmé, že nastáva určitá konsolidácia verejných financií, ktorá pokračuje dodnes. Medzi významné faktory, ktoré od počiatku tohto obdobia ovplyvnili výdavkovú stranu verejných rozpočtov, možno zaradiť opatrenia v sociálnej oblasti (napr. zníženie príspevkov na dieťa, sprísnenie podmienok na vyplácanie sociálnych dávok a pod.), v oblasti zdravotníctva (napr. oddĺženie systému, zvýšenie priamej spoluúčasti pacienta na úhrade nákladov a pod.), ako aj v oblasti samotného riadenia verejných financií (napr. zjednodušenie štruktúry štátnych fondov, obmedzenie možnosti zadlžovania územných samospráv, sprísnenie podmienok pre poskytovanie štátnych záruk, posilnenie systému kontroly a pod.). Medzi ďalšie významné prvky, ktoré v tomto období mali a aj v súčasnosti majú ambíciu zvýšiť celkovú efektívnosť vynakladania verejných prostriedkov a tým aj celkové hospodárenie verejných rozpočtov možno zaradiť postupnú implementáciu mechanizmu programového rozpočtovania, systému štátnej pokladnice, tvorbu strednodobých rozpočtových výhľadov, ako aj samotný proces decentralizácie štátnej správy

(ako súčasť procesu reformy verejnej správy).

Vývoj deficitov podľa metodiky ESA 95 je však poznamenaný aj typickými jednorazovými efektmi tranzitívnej ekonomiky, ako privatizácia a reštrukturalizácia bánk (napr. v SR v roku 2000 dosiahli náklady na reštrukturalizáciu bánk približne 0,96 % HDP, v roku 2001 približne 0,73 % HDP a v roku 2002 približne 1,08 % HDP), čo znižuje jeho analytickú vypovedaciu schopnosť. V prípade SR sú deficity sektora vládných inštitúcií v tejto kapitole vykazované bez vplyvu nákladov na zavedenie 2. piliera dôchodkového systému a s tým spojeného výpadku príjmov. Obdobne aj v prípade ČR nemá úhrada nákladov spojených s transformáciou (napr. v podobe transferov vynakladaných štátnym rozpočtom a FNM do tzv. transformačných inštitúcií (Česká konsolidačná agentúra a Česká inkasná) na pokrývanie ich strát) významnejší vplyv na dlhodobé hospodárenie verejných financií, ak zväžeme prítomnosť mimoriadnych príjmov (predovšetkým z privatizácie) vo fiškálnej sústave, ktoré sa podieľajú na financovaní transformačných nákladov, čím zabraňujú rastu verejného dlhu.

6. Verejný dlh

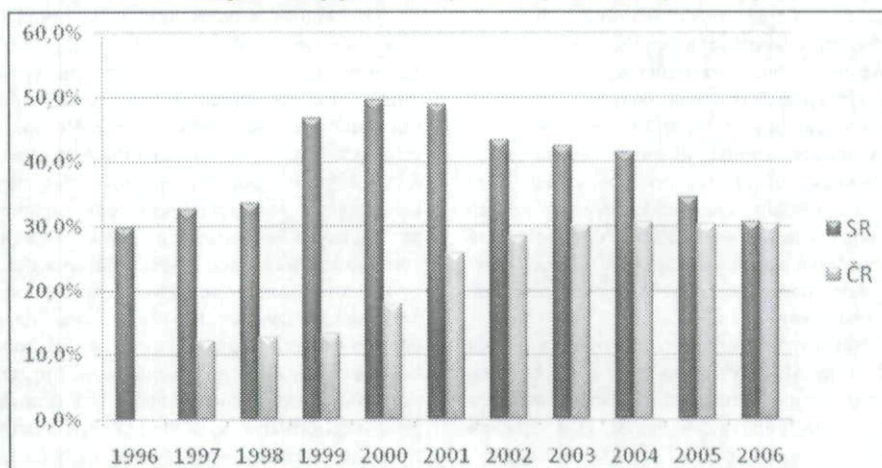
Verejný dlh je súčasťou mnohých makroekonomických súvislostí. Vo vzťahu k rozpočtovému deficitu je rozhodujúci vývoj podielu hrubého verejného dlhu na HDP. Vo všeobecnosti môže

mat dynamika podielu hrubého verejného dlhu na HDP rastúcu tendenciu, aj keď primárny rozpočtový deficit je nulový. Faktory, ako sú vývoj reálnej úrokovej miery, tempo ekonomického rastu, miera inflácie, pôsobia nielen na veľkosť cyklického deficitu, ale za určitých predpokladov aj na automatický rast podielu hrubého verejného dlhu na HDP.

Obrázok 5 nám ponúka prehľad vývoja hrubého dlhu sektora vládných inštitúcií v ČR a SR. Záporné saldo verejných financií v oboch ekonomikách počas celého sledovaného obdobia rokov 1996-2005 pôsobilo negatívne na vývoj hrubého dlhu sektora vládných inštitúcií. Medzi krajinami existujú významné rozdiely týkajúce sa jednak samotnej veľkosti hrubého dlhu vyjadrenej podielom na HDP, ako aj tendencií jeho vývoja.

ČR ako jedna z mála tranzitívnych ekonomík dosahovala nízku východiskovú úroveň zadlženia sektora vládných inštitúcií, čo vytváralo dobrý predpoklad pre udržateľnosť celkového hrubého dlhu v rámci prijateľných hraníc. Až do roku 2000 sa zadlženosť sektora vládných inštitúcií ČR udržiavala pod hranicou 20 %, pričom k jej miernemu rastu prispievala deficitnosť vo vývoji hospodárenia sektora vládných inštitúcií. Ani prepad ekonomického rastu, či vysoké úrokové miery v rokoch 1997 a 1998 nemali negatívny dopad na vývoj hrubého verejného dlhu, či celkového hrubého dlhu ekonomiky ČR, čo odzrkadľuje aj nízka deficitnosť na bežnom účte platobnej bilancie ČR v rokoch 1998 a 1999.

Obr. 5: Hrubý dlh verejných financií, ČR a SR, 1996-2006 (% z HDP)

Pozn. (metodika ESA 95)

Zdroj: spracované na základe údajov [1].

Roky 2001-2003 predstavovali obdobie výrazného zhoršenia hospodárenia aj celkového hrubého zadĺženia sektora vládnych inštitúcií v ČR (nezanedbateľným faktorom vplyvujúcim na rast verejného dlhu v tomto období bolo zahrnutie väčšiny identifikovaných nepriamych záväzkov vlády (predovšetkým vládnych garancií a tiež zahrnutie Českej inkasnej a Českej konsolidačnej agentúry a ich dcérskych spoločností do sektora vládnych inštitúcií)). Medzi významné faktory takéhoto vývoja možno zaradiť pretrvávajúci nárast vládnych výdavkov, spomalenie ekonomického rastu, pokračujúci rast nezamestnanosti a pod. Z pohľadu fiškálnej politiky možno prejav týchto negatívnych tendencií pripísať na vrub politickej nejednotnosti pri presadzovaní nepopulárnych avšak z dlhodobého hľadiska prospešných opatrení, ktoré by zabránili ďalšiemu narastaniu predovšetkým mandatórnych výdavkov v rámci verejných financií (medzi kľúčové oblasti, do ktorých sú alokované mandatórne výdavky v ČR patrí oblasť sociálneho zabezpečenia, sociálnej starostlivosti a oblasť zdravotníctva).

Od roku 2003 sa podiel hrubého dlhu sektora vládnych inštitúcií stabilizoval okolo úrovne 30 % HDP. Pozitívne na tento vývoj vplývalo na jednej strane pôsobenie vybraných opatrení v rámci konsolidácie verejných financií súvisiacej s fiškálnou reformou z roku 2003, na strane druhej zrýchlenie tempa ekonomického rastu ekonomiky ČR. Výhľad na ďalšie roky však predpokladá ďalšie zvyšovanie pomeru hrubého verejného dlhu na HDP.

Ekonomika SR bola počiatočným transformačným šokom ovplyvnená oveľa negatívnejšie ako ČR. Prepad reálnej výkonnosti, vyššia miera nezamestnanosti, nízky objem domácich úspor, nedostatočná infraštruktúra, vysoká prezamestnanosť vo významných štátnych podnikoch, ako ja ďalšie faktory vytvárali negatívne vyhliadky pre budúce hospodárenie kľúčových rozpočtov v rámci sektora vládnych inštitúcií. Mnohé zo závažných ekonomických problémov, ktoré si vyžadovali prijímanie politicky nepopulárnych opatrení sa však do roku 1998 (kedy po voľbách došlo k zmene zloženia slovenskej vlády) neriešili. Možno to pokladať za významný dôvod prechodného zníženia deficitu verejných financií v rokoch 1996-1998, ako aj relatívne stabilného vývoja hrubého dlhu sektora vládnych inštitúcií. Aj napriek tomu, sprievodným javom hospodárenia predovšetkým centrálnej vlády v tomto období bola reakcia peňažného

trhu v podobne významného nárastu úrokových sadzieb a tým i nárast nákladov na obsluhu štátneho dlhu, ktorý sa nezanedbateľným spôsobom podpísal pod hospodárenie štátneho rozpočtu v nasledujúcich rokoch.

Následný vývoj v rokoch 1998-2000, spojený s prejavom skrytých vnútorných a vonkajších nerovnováh vo verejných financiách, mal významný vplyv na zhoršenie ukazovateľa vývoja hrubého dlhu sektora vládnych inštitúcií. Po roku 2000 už ako dôsledok postupnej konsolidácie hospodárenia verejných financií a priaznivého makroekonomického vývoja, celkový hrubý verejný dlh klesá.

Fiškálnu politiku SR možno až do roku 2000 označiť ako výrazne expanzívnu, čo bolo dôsledkom postupného zvyšovania dlhového pomeru v SR.

Od roku 2001 pomer hrubého dlhu k HDP postupne klesá. Je teda zrejme, že proces postupnej konsolidácie verejných financií mal vo všeobecnosti pozitívny dopad aj na celkový hrubý dlh sektora vládnych inštitúcií. Dlhoý pomer počas celého sledovaného obdobia neprekročil úroveň 60 % HDP. SR sa tak počas celej éry samostatnosti nedostala do konfliktu s hodnotu Maastrichtského kritéria pre úroveň zadĺženia sektora vládnych inštitúcií, čo vzhľadom na negatívny vývoj do roku 2000 možno považovať za pozitívny prvok.

7. Predpokladané trendy vývoja ekonomiky ČR a SR do roku 2009

V nasledujúcich rokoch možno očakávať pretrvávajúce prarastovo orientovaných tendencií v oboch ekonomikách. Za predpokladu úspešného presadzovania a realizovania opatrení zameraných na konsolidáciu verejných financií možno očakávať pozitívny dopad na vývoj hospodárenia a hrubého zadĺženia sektora vládnych inštitúcií.

Podiel konečnej spotreby všeobecnej vlády na HDP bude v oboch ekonomikách postupne klesať. V rámci jednotlivých zložiek použitia HDP bude reálny príspevok vládnej spotreby k rastu HDP v SR najnižší a po roku 2007 by už mal byť stabilizovaný. Od roku 2007 by sa mala pohybovať na úrovni alebo tesne pod úrovňou 3%. Rast spotreby vlády bude nižší ako tempo rastu HDP, podiel spotreby vlády na HDP bude mať tendenciu k poklesu.

V ČR sa do roku 2009 dokonca očakáva medzročná stagnácia konečnej spotreby všeobecnej

vlády. Spotreba vlády tak aj v ČR zostáva najmenej dynamickou zložkou HDP.

Na základe aktuálneho vývoja možno očakávať, že roky 2007-2008 predstavujú kulmináciu bod sledovaného obdobia, v ktorom sa kumulujú všetky významné efekty rastových faktorov ekonomiky ČR a SR. Obidve ekonomiky tak majú vytvorené dobré predpoklady pre plnenie konvergenčných kritérií v strednodobom horizonte.

Kým SR v roku 2009 vstúpi do EMÚ, v ČR možno očakávať, že práve úspešnosť presadzovania

opatrení v rámci reformy verejných financií bude základom pre budúce hospodársko-politické rozhodnutia súvisiace so začlenením sa ČR do EMÚ.

8. Odporúčania pre hospodársku politiku

V súvislosti s analyzovanými oblasťami verejných financií v ekonomikách ČR a SR možno s ohľadom na očakávaný budúci vývoj sformulovať určité všeobecné odporúčania sledujúce pred-

Tab. 1: Odhad vývoja ekonomiky ČR do roku 2009

	2006	2007	2008	2009
HDP (reálny rast v %)	6,0	4,9	4,8	4,8
Spotreba domácností (reálny rast v %)	3,9	4,2	4,1	4,2
Konečná spotreba verejnej správy (reálny rast v %)	-1,0	0,5	-0,3	-0,3
Tvorba hrubého fixného kapitálu (reálny rast v %)	6,5	7,8	7,9	8,0
Priemerná ročná miera inflácie (v %)	2,4	2,6	2,5	2,5
Priemerná miera evidovanej nezamestnanosti (v %)	7,2	6,7	6,5	6,5
Vývoz tovarov a služieb (reálny rast v %)	12,7	10,6	10,3	10,4
Dovoz tovarov a služieb (reálny rast v %)	11,4	10,2	9,6	9,7
Saldo bežného účtu PB – optimistický variant MF ČR (% z HDP)	-3,2	-1,6	-0,7	0,2
Saldo bežného účtu PB – pesimistický variant MF ČR (% z HDP)	-3,7	-3,2	-2,7	-2,2
Prímy verejnej správy (ESA 95) (% z HDP)	39,9	39,9	40,4	40,3
Výdavky verejnej správy (ESA 95) (% z HDP)	43,4	43,9	43,9	43,4
Saldo verejnej správy (ESA 95) (% z HDP)	-3,5	-4,0	-3,5	-3,2

Zdroj: spracované na základe údajov [9].

Tab. 2: Odhad vývoja ekonomiky SR do roku 2009

	2006	2007	2008	2009
HDP (reálny rast v %)	6,6	7,1	5,5	5,1
Spotreba domácností (reálny rast v %)	5,7	5,3	4,4	4,2
Konečná spotreba verejnej správy (reálny rast v %)	4,2	2,9	3,0	2,9
Tvorba hrubého fixného kapitálu (reálny rast v %)	7,6	7,4	4,0	4,0
Priemerná ročná miera inflácie (v %)	4,5	3,1	2,0	2,4
Priemerná miera evidovanej nezamestnanosti (v %)	10,6	10,0	9,8	9,3
Vývoz tovarov a služieb (reálny rast v %)	16,0	16,0	10,5	7,6
Dovoz tovarov a služieb (reálny rast v %)	13,1	13,1	9,7	6,9
Saldo bežného účtu PB (% z HDP)	-2,3	-2,3	-1,6	-0,4
Prímy verejnej správy (ESA 95 bez vplyvu 2. piliera) (% z HDP)	37,1	37,1	36,4	36,4
Výdavky verejnej správy (ESA 95 bez vplyvu 2. piliera) (% z HDP)	38,8	38,8	37,7	36,7
Saldo verejnej správy (ESA 95 bez vplyvu 2. piliera) (% z HDP)	-2,9	-2,9	-2,4	-1,9

Zdroj: spracované na základe údajov [3].

poklad dlhodobej udržateľnosti vývoja verejných financií:

1. Sledovanie dlhodobých cieľov pred krátkodobými, napriek tomu, že tie dlhodobé prinášajú spočiatku zvyčajne vyššie náklady na ich realizáciu avšak majú dlhodobejšie výhody. Preferencia krátkodobých cieľov a úspechov je motivovaná najmä politicky.
2. Vytvorenie podmienok pre dlhodobý udržateľný ekonomický rast, ktorý je vyvolaný najmä faktormi na strane ponuky (spojený s uvoľňovaním zablokovaných finančných tokov, ovplyvňovaním formálnych aj neformálnych pravidiel správania sa, odstránením deformácií alokačného mechanizmu, reštrukturalizáciou hospodárstva, podporou rozvoja ľudského kapitálu a inovácií atď.) a nie krátkodobý, neudržateľný rast dosiahnutý fiškálnou a monetárnou stimuláciou dopytu.
3. Znižovanie podielu verejných výdavkov na HDP. Veľkou výzvou je predovšetkým znižovanie podielu mandatórných výdavkov.
4. V rámci strednodobého rozpočtového programovania je potrebné zohľadniť cyklickosť makroekonomického vývoja ekonomiky, čím by sa predovšetkým na úrovni rozpočtovej politiky centrálnej vlády posilnil jej stabilizačný proticyklický charakter.
5. Najväčšiu výzvu pre stratégiu znižovania verejných výdavkov predstavuje nutnosť vytýčiť strategické priority vo výdavkovej oblasti a riešiť oblasť nadmerných výdavkov, najmä pokiaľ ide o výdavky na zdravotníctvo, mzdy v sektore vládnych inštitúcií ale aj decentralizáciu (proces decentralizácie by mohol mať negatívny vplyv na dosiahnutie plánovaného stavu zamestnanosti v sektore vládnych inštitúcií a ďalej prehĺbiť platobné problémy na nižších stupňoch verejnej správy).
6. Je nutné vyvíjať tlak na zoštíhlenie a zefektívnenie štátnej správy. Reforma sektora vládnych inštitúcií je nevyhnutná nielen na podporu fiškálnej konsolidácie, ale aj na posilnenie prorastových ekonomických stimulov.
7. Kvôli dodržaniu maastrichtských kritérií je dôležité pokračovať v tvrdom rozpočtovom obmedzení. Model výdavkov by mal byť čo najzávažnejší a mal by byť vnímaný ako kľúčový prvok v strednodobých ekonomických výhľadoch.
8. Vytvoríť právny rámec napomáhajúci funkčnému auditu orientovanému na výsledky vo

všetkých oblastiach verejných výdavkov na centrálnej a nižšej úrovni. Je potrebné zabezpečiť široké prístupnenie zistení takéhoto auditu.

9. Pri reforme oblastí sociálneho a dôchodkového zabezpečenia je potrebné prijať také opatrenia, ktoré by mali pomôcť zmierniť strednodobé tlaky na systém. Je potrebné zamerať sa na postupné zvýšenie veku odchodu do dôchodku a zmenu indexácie priznaných dôchodkov podľa rastu spotrebiteľských cien (po roku 2010).

Záver

Úspešné zvládnutie reformy a konsolidácie verejných financií v ČR a SR možno považovať za jednu z dôležitých podmienok dlhodobého udržateľného vývoja hospodárenia verejných rozpočtov. Súčasne predpokladáme, že sa tým vytvorí širší priestor pre aktívnu realizáciu vytýčených výdavkových priorít vlád v iných oblastiach. Zdravý vývoj verejných financií vytvára dobré predpoklady pre podporu dlhodobého udržateľného ekonomického rastu a tým aj úspešnú konvergenciu obidvoch ekonomík ku krajinám EÚ.

Vládne výdavky predstavujú ako nástroj fiškálnej politiky jeden z najdôležitejších a najviac využívaných nástrojov hospodárskej politiky. Úspešnosť jej uplatňovania závisí vo vysokej miere od koordinácie fiškálnych cieľov s cieľmi ostatných hospodárskych politík. Vládne výdavky možno vnímať v mnohých ekonomických súvislostiach a ich analýza si preto vyžaduje aj analýzu verejných výdavkov, ktorých sú súčasťou.

Zo skúmania dynamiky vývoja vládnych výdavkov a podielu vládnych výdavkov na HDP možno v prípade ČR a SR konštatovať, že i keď dochádzalo k výrazným výkyvom v ich dynamike, podiel na HDP bol relatívne stabilný väčšinu skúmaného obdobia, pričom hlavne v posledných rokoch dochádza k ich zreteľnému poklesu. ČR a SR sa mierou prerozdelenia zaraďujú ku krajinám, kde tento ukazovateľ dosahuje nízke hodnoty. Znamená to, že štát znižuje svoj vplyv na trhový mechanizmus a tým umožňuje vyššiu efektivitu jeho fungovania.

Analýza štruktúry verejných výdavkov ukázala, že výdavky na sociálne a dôchodkové zabezpečenie majú už v súčasnosti vysoký podiel na celkových výdavkoch. Solidarita sociálneho systému musí rešpektovať vnútorné možnosti ekonomiky ako aj verejných rozpočtov dlhodobý garantovať určitý

rozsah spolupatričnosti spoločnosti s vybranými skupinami obyvateľstva. Kvôli trendu starnutia populácie budú výdavky na dôchodkové zabezpečenie rásť naďalej aj v budúcnosti. Dôležitá je preto ďalšia úprava dôchodkového systému (v ČR ide pochopiteľne o nevyhnutnosť prijať politicky prihľadnú, sociálne a ekonomicky výhodnú reformu systému dôchodkového zabezpečenia), ktorá by dokázala zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií v oboch ekonomikách.

Podľa aktuálnych odhadov by mali ekonomiky ČR a SR vykazovať aj v nasledujúcich rokoch vysoký ekonomický rast, aj keď jeho dynamika by sa mala postupne znížiť. Z národohospodárskeho hľadiska je tu preto vytvorený určitý priestor na zváženie reštriktívne, resp. neutrálne ponímanej fiškálnej politiky, ktorá by bola zameraná na ďalšie znižovanie verejných výdavkov. V oboch krajinách však možno aj v súčasnosti identifikovať určité špecifické prvky (uvažované reformy v oblasti školstva, zdravotníctva, sociálneho zabezpečenia, daní, odvodov a pod.), ktoré predstavujú potenciálny tlak na príjmovú či výdavkovú stranu verejných rozpočtov na rôznych úrovniach s potenciálne negatívnym dopadom na celkové hospodárenie sektora vládnych inštitúcií. Medzi ďalšie riziká pre verejné financie v ČR a SR možno zaradiť politické faktory a z toho vyplývajúce tendencie uvoľňovať fiškálnu politiku.

Literatúra:

- [1] EUROSTAT. Government finance statistics, 2007 [online]. Brusel. 2007. [cit. 2007-12-11]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/url/ITEM/2F7D17C6704D3F98E0440003BA9321FE>>.
- [2] GONDA, V. Európska menová únia v kontexte globalizačných procesov svetového hospodárstva. *Ekonomický časopis*, 2006, roč. 54, č. 4, s. 352-367. ISSN 0013-3035.
- [3] INŠTITÚT FINANČNEJ POLITIKY MF SR. Aktualizácia makroekonomickej prognózy (stručná charakteristika vyhládok na 2007-2010). [online]. Bratislava. 2007. [cit. 2007-12-11]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Documents/lfp/Ekonomicke_prognozy/Makroprognozy/charakteristika_jan07.pdf>.
- [4] IŠA, J. Európska menová únia po piatich rokoch. *Ekonomický časopis*, 2005, roč. 53, č. 5, s. 559-575. ISSN 0013-3035.
- [5] IŠA, J. a OKÁLI, I.: Európska menová únia,

optimálna menová oblasť a možné dôsledky vstupu Slovenska do eurozóny. *Politická ekonomie*, 2008, roč. LVI, č. 3, s. 318-344. ISSN 0032-3233.

[6] KALOUSEK, M. Reforma verejných financií v kontextu vstupu ČR do menovej unie. *Žofínské finanční fórum* (10.05.2007), [online]. 2007 [cit. 2007-12-11]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MF_Kalousek_Zofin_full_01_ppt.ppt>.

[7] LIBIEDZIK, M., TULEJA, P. a PAUHÓFOVÁ, I. Komparace připravenosti České republiky a Slovenské republiky na zavedení eura. *Ekonomický časopis*, 2008, roč. 56, č. 1, s. 22-38. ISSN 0013-3035.

[8] LISÝ, J. a MUCHOVÁ, E. Formovanie a fungovanie Európskej menovej únie ako otvorený teoretický problém. *Ekonomický časopis*, 2004, roč. 52, č. 4, s. 429-448. ISSN 0013-3035.

[9] MF ČR. *Fiskální výhled ČR*, apríl 2007 [online]. Praha. 2007. [cit. 2007-12-11]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/FiskalVyhled_2007Q1_komplet_doc.doc>.

[10] MF ČR. *Konvergenční program ČR*, marec 2007, [online]. Praha. 2007. [cit. 2007-12-11]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/KOPr_200703_pdf.pdf>.

[11] MF SR: *Konvergenčný program SR na roky 2006 až 2010 - aktualizácia 2006*. [online]. Bratislava. november 2006. [cit. 2007-06-08]. Dostupné z:

<http://www.finance.gov.sk/Documents/1_Adresar_redaktorov/Webmaster/Mat2006/1_PK/200MF25800_2006_26/Vlastny_material1.pdf>.

[12] MORVAY, K. Komparatívna analýza zmien v typovej štruktúre verejných výdavkov vo vyspelých ekonomikách. *Ekonomický časopis*, 2001, roč. 49, č. 1, s. 31-53. ISSN 0013-3035.

[13] NÁRODNÍ KOORDINAČNÍ SKUPINA PRO ZAVEDENÍ EURA V ČR. *Volba scénáře zavedení eura v ČR* [online]. Praha: 2006. [cit. 2007-12-11]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Scenar_zavedeni_eura_CR.pdf>.

[14] *Národní plán zavedení eura v ČR (verzia 10), dokument schválený vládou ČR 11.04.2007* [online]. Praha: 2007. [cit. 2007-12-11]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_plan_verze_10-FV_pdf.pdf>.

[15] OCHOTNICKÝ, P. *Modelová analýza efektov vládnych výdavkov*. 1. vyd. Bratislava: Ekonom, 2001. ISBN 80-225-1421-7.

[16] PRUŠVIC, D. Interakce měnové a fiskální politiky v malé otevřené ekonomice v systému s autonomní měnovou politikou a fiskálním pravidlem. *Theoretical and Practical Aspects of Public Finance* [CD-ROM]. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 80-245-1032-4.

[17] SCHULTZOVÁ, A. a ŠKULTETY, J. Daňová politika a daňová reforma v Slovenskej republike. *E+M Ekonomie a Management*, 2006, roč. 9, č. 1, s. 82-89. ISSN 1212-3609.

[18] VIKTOROVÁ, D. Rizika nekonzistence fiskální politiky a vnější rovnováhy v krátkém období v kontextu Maastrichtských kritérií se zaměřením na Českou republiku. *E+M Ekonomie a Management*, 2006, roč. 9, č. 4, s. 5-26. ISSN 1212-3609.

Ing. Rajmund Mirdala, PhD.

Technická univerzita v Košiciach
Ekonomická fakulta
Nemcovej 32
040 01 Košice
Slovenská republika
tel.: 00421-55-6023290
fax.: 00421-55-6023292
rajmund.mirdala@tuke.sk

Ing. Marianna Neupauerová, PhD.

Technická univerzita v Košiciach
Ekonomická fakulta
Nemcovej 32
040 01 Košice
Slovenská republika
tel.: 00421-55-6022665
fax.: 00421-55-6023292
marianna.neupauerova@tuke.sk

Doručeno redakci: 27. 5. 2008

Recenzováno: 25. 7. 2008

Schváleno k publikování: 3. 10. 2008

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE SELECTED FISCAL POLICY ISSUES IN THE CZECH REPUBLIC AND THE SLOVAK REPUBLIC IN CONNECTION WITH THE EMU ACCESSION**Rajmund Mirdala, Marianna Neupauerová**

After the entry to the EMU the new accession countries give up one of the most relevant tool of an economic policy decision making - the monetary policy. By losing the monetary sovereignty the role of the fiscal policy in the area of the economic development stabilization of the Czech and Slovak economies becomes more important. While we respect the fact that the question of the monetary policy sovereignty in these countries at the present stage of economic integration is rather disputable (in situation when new EU member countries are strongly oriented toward the old EU member countries' markets and considering their high trade and financial openness, the exchange rate and the domestic interest rates are significantly affected by the exogenous determinants that are out of range of the domestic monetary authorities), at the same time we can't underestimate the stabilization role of the national monetary policies.

The Stability and Growth Pact and the Maastricht convergence criteria are one of the key determinants that affect the medium-term character of the fiscal policy in the Czech Republic and the Slovak Republic. Public finance consolidation is then shaped by the explicitly defined parameters and corresponding fiscal policy objectives should aim the sound public finance development.

The past public finance development marks up certain weaknesses in the fiscal policy and the fiscal development. We consider that the identification and the successful solution findings to the key problems may support the overall efficiency of the fiscal policy. It may also strengthen the stabilization role of the fiscal policy.

The paper concentrates to the analysis of the selected determinants of the fiscal policy in the Czech Republic and the Slovak Republic with emphasis on the height and the structure of the government expenditures. In order to fill this objective we identify the main trends in the area of the public finance development in both economies.

Key Words: public expenditures, public debt, rate of redistribution, monetary union

JEL Classification: E42, E62, H50, H60

Copyright of *E + M* *Ekonomie a Management* / *E+M Economics & Management* is the property of Technical University of Liberec, Faculty of Economics and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.